

Сьогодні Суд Справедливості використовує історичний спосіб тлумачення вкрай рідко порівняно з першими роками свого функціонування. Як відомо, метою історичного способу тлумачення є встановлення намірів та задумів законодавця. Дослідження права через призму історичного тлумачення можливе завдяки посиланню на так звані *travaux préparatoires*, тобто підготовчі роботи що супроводжують створення кожного правового акта (дебати та процедури, що супроводжують підготовку акта). На основі цих документів легше визначити цілі та наміри законодавця щодо проєктованого акта.

Стосовно підготовчих робіт засновницьких договорів ЄС потрібно враховувати специфіку ведення переговорів при укладенні міжнародних договорів. Зрозуміло, що договори були прийняті одностайно, а юридичні пропозиції суттєво різнилися між собою. Наміри та задуми проєктантів держав, що вели переговори, не відображають сучасної форми Договору. Тому вони не надто придатні для використання при сучасній інтерпретації права ЄС. Також не варто керуватися при інтерпретації права ЄС протоколами переговорів, якщо вони не відображені в Договорі.

Формальна заборона використання історичного способу тлумачення проглядається в самій процедурі ведення переговорів. Всі документи, підготовлені під час переговорів готувались таємно, і, звичайно, не публікувались. Тож історичний спосіб не варто розглядати легальним засобом, завдяки якому Суд Справедливості може здійснювати дослідження права ЄС. Те саме застереження стосується засідань Ради і Комісії, які є таємними, хоча всі проєкти Комісії, як і висновки парламенту публікуються в офіційному виданні (*Official Journal*). Крім того, акти, що приймаються спільно Європейським Парламентом і Радою, безпосередньо Радою, чи Комісією на основі ст. 253 Договору про заснування Європейської Спільноти, визначають причини, через які вони були видані, а також містять посилання на всі висновки і рекомендації, що вимагались відповідно до Договору про заснування Європейської Спільноти. Якщо преамбула акта містить посилання на акти і завдання інституцій, що видала цей документ, це спрощує Суду Справедливості дослідження права.

В рішеннях Суду Справедливості можна знайти безпосередні посилання до преамбули акту, як в справі *Markus and Walsh v Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, та наміри авторів.

В іншій справі *Import Gadgets* Суд Справедливості виносячи попереднє рішення щодо частин складних ляльок, постав перед проблемою тлумачення Спільного Митного Тарифу (*Common Customs Tariff*). Суд Справедливості скористався Роз'яснювальними Нотами до Брюссельської Термінології (*Explanatory Notes to the Brussels Nomenclature*), тобто поясненнями до конвенції від 15 грудня 1950 року про термінологію для класифікації товарів у спільному тарифі. Ці ноти були визнані «важливою і обґрунтованою допомогою», яка на фоні відсутності необхідних правових положень права ЄС потрібна для тлумачення заголовків Спільного Митного Тарифу. Більше того, вони є історичною базою для Спільного Митного Тарифу, що зобов'язує всі країни-члени ЄС.

Історичний спосіб тлумачення не став для Суду Справедливості основним і популярним способом інтерпретації права. Адже судді Суду Справедливості не повинні заново розкривати концепції, з яких розпочиналось створення права ЄС, оскільки сам Суд Справедливості створений та функціонує на основі цього права.

ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ГЕЛЬСІНСЬКОЇ ГРУПИ

Хойнацька Л.М., к.і.н., доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін
ННІПП НАВС

Правозахисний рух в УРСР був представлений Українською Гельсінською Групою (УГГ), яка мала на меті сприяти виконанню Гельсінських угод щодо

прав людини, підписаних у 1975 р. урядами 35 держав Європи і Північної Америки у тому числі й урядом СРСР.

Навесні 1976 р. у Москві виникла Група сприяння виконанню Гельсінських угод в СРСР, створена фізиком Ю.Орловим. Незабаром аналогічні організації створюються у Литві, Грузії і Вірменії.

9 листопада того ж року у Києві з'явилася Українська група сприяння виконанню Гельсінських угод, керована письменником М. Руденком. До неї увійшли О.Бердник, І.Кандиба, Л.Лук'яненко, М.Маринович, М.Матусевич, О.Мешко, Н.Строката, О.Тихий та інші, всього 37 осіб. Представником групи в Москві став П.Григоренко. УГГ відрізняло від попередніх правозахисних організацій те, що вона була відкритою громадською організацією яка діяла до початку 1980-х років.

Свої цілі члени групи визначили в кількох документах, зокрема «Меморандумі» та «Декларації Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод», написаних М. Руденком. У «Декларації» проголошувалося, що у своїй роботі група керується не політичними, а лише гуманітарно-правовими мотивами. Група мала сприяти ознайомленню широких кіл української громадськості з Декларацією прав людини й вимагати, щоб цей міжнародний правовий документ став основним у відносинах поміж Особою і Державою, стежити за виконанням гуманітарних статей Прикінцевого акта Наради з питань безпеки і співпраці в Європі; домагатися, щоб на всіх міжнародних нарадах, де мали обговорюватися підсумки виконання Гельсінських угод, Україна як суверенна європейська держава та член ООН була представлена окремою делегацією; наполягали на акредитуванні в Україні представників зарубіжної преси, створенні незалежних прес-агенств тощо. Своїм головним завданням група вважала ознайомлення урядів країн-учасниць і світової громадськості з фактами порушень на терені України Декларації прав людини та гуманітарних статей, ухвалених Гельсінською нарадою.

Незважаючи на цілковиту законність діяльності УГГ та її підтримку західними демократіями, працювала вона в умовах постійного тиску з боку владних структур. Особливу ненависть викликали у КГБ поширювані на Заході меморандуми про незаконні арешти учасників дисидентського руху, списки політичних в'язнів, їхнє становище у таборах тощо. З 1976 до 1980 р. УГГ зробила 30 заяв, видала 18 меморандумів і 10 бюлетенів. Група підтримувала контакти з аналогічними об'єднаннями в СРСР, ставлячи за мету «інтернаціоналізувати» захист громадянських і національних прав. Проте ні поміркованість УГГ, ні вимоги Заходу дотримуватися прав людини не перешкодили радянським органам вчинити її погром.

Протягом 1977 – 1978 рр. було заарештовано М. Руденка, О. Тихого, М. Мариновича, М. Матусевича. Згодом – Л. Лук'яненка та О. Бердника. В той же час, протягом 79-го р. кількість учасників правозахисного руху зросла.

Навесні 1979 р. в Мордовських таборах політичних в'язнів створено Групу сприяння виконанню Гельсінських угод у місцях позбавлення волі, до якої увійшли члени УГГ (Л.Лук'яненко, М.Руденко, О.Тихий), а також політичні в'язні з України: С.Караванський, О. Попович, Б. Ребрик, В. Романюк та ін.

Деяким членам УГГ було дозволено емігрувати. За кордон виїхали П. Григоренко, Н.Світлична, Н.Строката та ін. На підставі доручення від УГГ було створено Закордонне Представництво «Української Гельсінської групи» (ЗП УГГ) у складі П.Григоренка, Л. Плюща та Н. Строкатої. З 1980 р. ЗП «УГГ» почало видавати щомісячник «Вісник репресій в Україні» (ред. Н.Світлична). У «Віснику» друкувалася систематизована інформація про переслідування в радянській Україні інакомислячих. Він мав постійні рубрики «Хроніка репресій», «Архів самвидаву», «Новини про засуджених». Видання призначалося українським громадським організаціям, комітетам оборони і допомоги переслідуваним.

КДБ застосовував до УГГ жорстокі репресії. До 1980 р. майже три чверті правозахисників, які входили до УГГ, було засуджено за звинуваченням в антирадянській агітації і пропаганді на терміни від 10 до 15 років. За

радянськими законами того часу це був максимальний термін позбавлення волі. На початку 80-х рр. відбулися чергові судові процеси, які прирекли на нові терміни ув'язнення В. Стуса, Ю.Литвина, О. Тихого, В. Марченка. Усі вони померли, не витримавши тяжких табірних умов, не дочекавшись звільнення та реабілітації.

Проте наступ карально-репресивної системи не загальмував розвиток націонал-демократичного руху в Україні. Правозахисна платформа УГГ виявилася діяльним у рамках існуючого радянського законодавства і міжнародних договорів речником прагнень українського народу до політичної і соціальної свободи та державної незалежності.

ДЕЩО ПРО МОВНУ РІВНІСТЬ ТА НЕДИСКРИМІНАЦІЮ ЗА МОВНОЮ ОЗНАКОЮ

Янковська Г.В., к.філолог.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПІ НАВС

Лобко С.В., студент Полтавського відділення ННІЗН НАВС

В епоху глобалізації мовні питання набувають особливого значення: територія використання, сфери застосування певних мов значно розширюються, інших – значно зменшуються. Мовці потрапляють у різні мовні середовища, у неоднакові обставини для реалізації своїх прав та обов'язків. За таких умов важливим є дотримання принципів мовної рівності та недискримінації за мовною ознакою, що є актуальним питанням сьогодення.

Принцип мовної рівності полягає в тому, що всі, хто знаходяться в однаковому становищі, мають рівні мовні права, свободи та обов'язки. Разом з тим мовна рівність поширюється і на рівність перед законом та судом. Так, всі громадяни України мають однакове право на вивчення державної мови, що забезпечується державною шляхом її вивчення у відповідних освітніх закладах. Всі національні меншини в Україні мають право користуватися рідною мовою, її вивчати тощо. Всі особи, які планують обійняти посаду професійного судді в Україні, зобов'язані володіти державною мовою.

Одним із шляхів забезпечення мовної рівності є заборона дискримінації за мовною ознакою, згідно з якою не дозволяється безпідставне неоднакове ставлення до осіб, що знаходяться в однакій мовній ситуації, чи однакового підходу до осіб, що знаходяться в різних мовних ситуаціях. Під терміном «неоднакове ставлення» слід розуміти певні відмінності, обмеження, розрізнення, винятки або переваги в ставленні до мовця. Так, наприклад, учасникам кримінального провадження, які не володіють державною мовою та які володіють державною мовою, не можуть бути надані рівні мовні права, адже у них різне мовне становище. У такому випадку забезпечують учасникам кримінального провадження, які не володіють державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання і подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись у разі необхідності послугами перекладача.

Дотримання принципу мовної рівності та недискримінації за мовною ознакою, за звичай, гарантується державою. Його порушення може призвести до порушення інших прав таких, як: право на працю, право на справедливе судочинство, виборче право, право на отримання громадянства, право на отримання освіти.

Принцип рівності та принцип недискримінації як фундаментальні принципи права знаходять свою законодавче втілення не лише в міжнародних документах, а й в основних законах держав – конституціях. Щодо формулювання принципів мовної рівності та недискримінації за мовною ознакою у конституціях пострадянських країн, то варто зазначити таке:

Формулювання принципів мовної рівності та недискримінації за мовною ознакою в основному відповідає міжнародним стандартам.